

further burdens of taxation on the people. (Cheers.) Then gentlemen, we have naturally turned our attention to those many important questions connected with the land in India. No questions in India are really of so great an importance to the mass of the population as those concerning land revenue and land tenure. It has been the object of our measures to afford to the payers of land revenue greater security in the future as to the principles upon which that revenue will be assessed, and to save them from much of the harassing investigations which have taken place under the system previously in force. We have desired to secure to the owners and the cultivators of the soil the full and undiminished benefit of every improvement which they may make in their land, and we have striven to give to our system of levying the land revenue a greater elasticity, by establishing a system of suspensions and even of remission in time of scarcity and famine; so that when the hour of need comes the pressure on the revenue may not be felt (Loud cheers) to be continued.

नामानीं मुलकी खात्यांत वीर वरिच अम-जनाच अवश्य आहे असें मला वाटत नाही. जिडीं आद्य शिक्षणाचा प्रसार म्हणजे खर्च होतां होईल तो लोकांकडून घ्यायला पाहिजे. असा तर सरकारचा इरादा आहे. शोध शिक्षण लोकांनीं हातीं घेतल्यास त्यास तरी काय फायदा होणार? लोकांस जर स्वतंत्र धंद्याच्या शिक्षणा करितां शाळा स्थापनें आहे तर त्यांनीं अधिक महत्त्वाच्या अशा कलाकौशल्याच्या तरी शाळा घालाव्या. मात्र ऐकण्यांत असें आले आहे कीं पाडे लोक मुर्खच नसावेत असा सरकारचा विचार आहे व त्यांचे शिवाय कसे चालतें ह्याची प्रतिक्रिया उत्तर हिंदुस्थानांत एका जिल्ह्यांत हल्लीं पहात आहेत. असें असले तर ह्या काळीज्याची मसलत अगदींच रद्द होते.

नामानीं मुलकी खात्यांत वीर वरिच अम-जनाच अवश्य आहे असें मला वाटत नाही. जिडीं आद्य शिक्षणाचा प्रसार म्हणजे खर्च होतां होईल तो लोकांकडून घ्यायला पाहिजे. असा तर सरकारचा इरादा आहे. शोध शिक्षण लोकांनीं हातीं घेतल्यास त्यास तरी काय फायदा होणार? लोकांस जर स्वतंत्र धंद्याच्या शिक्षणा करितां शाळा स्थापनें आहे तर त्यांनीं अधिक महत्त्वाच्या अशा कलाकौशल्याच्या तरी शाळा घालाव्या. मात्र ऐकण्यांत असें आले आहे कीं पाडे लोक मुर्खच नसावेत असा सरकारचा विचार आहे व त्यांचे शिवाय कसे चालतें ह्याची प्रतिक्रिया उत्तर हिंदुस्थानांत एका जिल्ह्यांत हल्लीं पहात आहेत. असें असले तर ह्या काळीज्याची मसलत अगदींच रद्द होते.

नामानीं मुलकी खात्यांत वीर वरिच अम-जनाच अवश्य आहे असें मला वाटत नाही. जिडीं आद्य शिक्षणाचा प्रसार म्हणजे खर्च होतां होईल तो लोकांकडून घ्यायला पाहिजे. असा तर सरकारचा इरादा आहे. शोध शिक्षण लोकांनीं हातीं घेतल्यास त्यास तरी काय फायदा होणार? लोकांस जर स्वतंत्र धंद्याच्या शिक्षणा करितां शाळा स्थापनें आहे तर त्यांनीं अधिक महत्त्वाच्या अशा कलाकौशल्याच्या तरी शाळा घालाव्या. मात्र ऐकण्यांत असें आले आहे कीं पाडे लोक मुर्खच नसावेत असा सरकारचा विचार आहे व त्यांचे शिवाय कसे चालतें ह्याची प्रतिक्रिया उत्तर हिंदुस्थानांत एका जिल्ह्यांत हल्लीं पहात आहेत. असें असले तर ह्या काळीज्याची मसलत अगदींच रद्द होते.

पत्र व्यवहार.

द्वारा सदरा खालील मजकूर पत्र कर्त्याच्या मतास मिळूनच असतील असें समजून घ्या.

रा. रा. वन्हाडसमाचार कर्ते यांस.
घामणगांव २२/१२/१८८४.
वि. वि. आपले वंधू वैदर्भ पत्र कर्ते ह्यांनीं थोडक्याच काळांत वरिच लोकप्रियता संपादन केली आहे असें दिसतें. अलिकडे त्यांच्या पत्रांत पत्रव्यवहाराची अगदींच चंगळ उडाली असते. परंतु आपली वंधूयेंक मुनसिपालिच्या, लोकलफंड कमिच्या, तह-लशिदार, शाळा इत्यादि स्थल विशेष विषयां संबंधीं असल्यामुळे आम्हासारख्या पर-स्थ वाचकांस ती क्षणिक महत्त्वाची वाटतात. तथापि त्या मध्ये सार्वजनिक विषयास लागून एक अकोटच्या बातमीदारांचे पत्र सुमारे दोन आठवड्या पूर्वी माझे बाचण्यांत आले तेव्हांपासून त्या संबंधीं ने विचार माझ्या मनांत घोळत आहेत ते आपल्या मा-फत लोकांपुढे ठेवावेत अशा इच्छेनें हें पत्र लिहिण्याचें हातीं घेतलें आहे.

द्वारा सदरा खालील मजकूर पत्र कर्त्याच्या मतास मिळूनच असतील असें समजून घ्या.
रा. रा. वन्हाडसमाचार कर्ते यांस.
घामणगांव २२/१२/१८८४.
वि. वि. आपले वंधू वैदर्भ पत्र कर्ते ह्यांनीं थोडक्याच काळांत वरिच लोकप्रियता संपादन केली आहे असें दिसतें. अलिकडे त्यांच्या पत्रांत पत्रव्यवहाराची अगदींच चंगळ उडाली असते. परंतु आपली वंधूयेंक मुनसिपालिच्या, लोकलफंड कमिच्या, तह-लशिदार, शाळा इत्यादि स्थल विशेष विषयां संबंधीं असल्यामुळे आम्हासारख्या पर-स्थ वाचकांस ती क्षणिक महत्त्वाची वाटतात. तथापि त्या मध्ये सार्वजनिक विषयास लागून एक अकोटच्या बातमीदारांचे पत्र सुमारे दोन आठवड्या पूर्वी माझे बाचण्यांत आले तेव्हांपासून त्या संबंधीं ने विचार माझ्या मनांत घोळत आहेत ते आपल्या मा-फत लोकांपुढे ठेवावेत अशा इच्छेनें हें पत्र लिहिण्याचें हातीं घेतलें आहे.

द्वारा सदरा खालील मजकूर पत्र कर्त्याच्या मतास मिळूनच असतील असें समजून घ्या.
रा. रा. वन्हाडसमाचार कर्ते यांस.
घामणगांव २२/१२/१८८४.
वि. वि. आपले वंधू वैदर्भ पत्र कर्ते ह्यांनीं थोडक्याच काळांत वरिच लोकप्रियता संपादन केली आहे असें दिसतें. अलिकडे त्यांच्या पत्रांत पत्रव्यवहाराची अगदींच चंगळ उडाली असते. परंतु आपली वंधूयेंक मुनसिपालिच्या, लोकलफंड कमिच्या, तह-लशिदार, शाळा इत्यादि स्थल विशेष विषयां संबंधीं असल्यामुळे आम्हासारख्या पर-स्थ वाचकांस ती क्षणिक महत्त्वाची वाटतात. तथापि त्या मध्ये सार्वजनिक विषयास लागून एक अकोटच्या बातमीदारांचे पत्र सुमारे दोन आठवड्या पूर्वी माझे बाचण्यांत आले तेव्हांपासून त्या संबंधीं ने विचार माझ्या मनांत घोळत आहेत ते आपल्या मा-फत लोकांपुढे ठेवावेत अशा इच्छेनें हें पत्र लिहिण्याचें हातीं घेतलें आहे.

मलकापुर ता. ३-१-८९.
फारफार राम राम वि० वि० मागले अंकीं आमचे पत्रास जागा देऊन आपचा संस्कार केला म्हणून मनास आनंद झाला आम्हास वाटलें होतें कीं, आम्हां शेतकऱ्यांस काहीं मोलच नाही. जेतो शेतकऱ्यांची माती करणार. त्यांना फसपटा प्रमाणें समजणार, कोणी त्यांना विगारी धरतो, कोणी त्यांना मारतोच कोणी त्यांचा अपमान करतो. इतकेही असून आमचे वंधूवर्ग विचारे सर्व गोष्टी मुकाब्यानें सहन करतात. त्यांचा दाद कोणी घेत नाही. अशा अहाला आपण आश्रय दिशा हें पाहून नुसता आनंदच काय पण आतां काहीं आशा ही आली आहे. असो- कायहो वाहेरचे लोक आम्हाला म्हणजे वन्हाडवासी शेतकऱ्यांना श्रीमंत म्हणतात. तसेच किबेकतर म्हणतात कीं " वन्हाड नि सोन्याची वन्हाड " ह्याचा मतलब काय असेल तो आपण आणि ह्या म्हणण्यांत तिपत तथ्यांस असेल नकळे- पण मलातर वाटतें कीं आम्हांस असें जे लोक म्हणतात तें " दुसून डोंगर सानरे " या न्यायानें म्हणत असतील तर कोणजणे. वास्तवीक ते खरा वीचार करित नसतील असें मासतें. अः शेतकरी लोकांचा अथवा त्यांच्या स्थितीचा विचार करून आपले डोकें कोण दुखवील वरें? त्यांतून, तेही विचारे गरीब; वरें आपण किंवा आपले इतर वंधू तरी ह्याज विचारा विचार करतात काय; मात्र उमरावती येथील मंडळींनीं कायतें थोडें बहुत आम्हां गरीबांकडे लक्ष दिले आहे. तितक्यानें एवढ्या मोठ्या महत्त्वाच्या व मुख्य लोक संवेस काय फायदा व्हावा वरें! तरी पण त्यांची खटपट आमचे वीच उपयोगी पडेल अशी उमेद आहे. त्या मंडळीनें मात्र थोडेच दिवस खटपट करून "ज्ञान संग्रहा" प्रमाणें थोडक्यांतच गाशा गुंडाळून घेऊन काहीं फायदा होण्याचा संभव आहे. सदरद्वय पुस्तक भाषेसंबंधाचे होतें. तें फार सुंदर व चांगलें होतें असें ऐकिवांत आहे. असो, बाबा, आम्ही फारच वाहवले आतां पुष्कळ शालें. पत्र विस्तार होईल व आपणासकंटाळा येईल. तसें होऊं देण्याची माझी खुशी नाही आपले अवकाश नुरूप व सोई सोईनें माझें पत्र छापित जावें कळावें लोभ असो द्यावा रामराम "शेतकरी"

पुस्तकांची गैरे पांच.

दरवारी या नांवाचें मासिक पुस्तक आम्हाकडे आले आहे. यांत हेकोटींचे छापिल ठरावाचे मराठींत भाषांतर केलेले आहे. कलकत्ता, मद्रास, आलाहबाद हेकोटींचे ठरावाही गोशवारा देण्याचा पुस्तक कर्त्याचा उद्देश आहे. या पुस्तकांस सर्व लोक विशेष करून वकील लोक मंडळीं फार आश्रय देतील अशी आमची आशा आहे.

नित्यपदेश या नांवाचें आणखी एक मासिक पुस्तक आम्हांकडे आले आहे. सध्यां मासिक पुस्तकांचा प्रचार फार होत चालला आहे; ही मोठी आनंदाची गोष्ट आहे. नितीचा प्रसार व्हावा, हा या पुस्तकाचा मूळ उद्देश आहे. लार्ड रिपन साहेब यांनीं नितीसंबंधनें शाळांतून पुस्तके शिकवार्वीं म्हणून म्हटलें आहे. तें अगदीं बरोबर आहे. आईबापे जर मुलांस नित्यपदेश या पुस्तकाची अभिरुची करून देतील तर नितीचें ज्ञान व स्वरूप मुलांस समजून लागेल असा आमचा समज आहे.

वन्हाड

हवामान— पाऊस गेला. मधून मधून ढगें येतात. पुनः थंडीची सुरवात झाली आहे. रोगराई म्हणण्या सारखी नाही.

अग्नीशान रोसिडेट साहेब चिखलदऱ्याहून काररोजी एलिचपुरास येणार होते. तेथून उमरावतीस येऊन मलकापुराहून बुलडा-ण्यास जाणार व पुनः खामगांवास परत येणार असें समजतें.

मे. डेप्युटी कमिशनर साहेब यांची स्वारी गेल्या आठवड्यांत गापागांव डापकीकडे फिरण्यास गेली.

सन १८८२ सालीं सरस्टयु अर्थवेलीहे ज्या वेळीं रोसिडेट होते त्यावेळीं माजां दिवाण सरसालरजंग यांनीं त्यांचें अनुमोदन घेऊन राज्य व्यवस्थेंत फेरफार करण्या बद्दल एक नरीदा प्रसिद्ध केला होता. त्याची अमलवारी काहीं कारणामुळे आज तागायत घाली नाही. ती व्यवस्था हल्लींचे नि-

नामानीं मुलकी खात्यांत वीर वरिच अम-जनाच अवश्य आहे असें मला वाटत नाही. जिडीं आद्य शिक्षणाचा प्रसार म्हणजे खर्च होतां होईल तो लोकांकडून घ्यायला पाहिजे. असा तर सरकारचा इरादा आहे. शोध शिक्षण लोकांनीं हातीं घेतल्यास त्यास तरी काय फायदा होणार? लोकांस जर स्वतंत्र धंद्याच्या शिक्षणा करितां शाळा स्थापनें आहे तर त्यांनीं अधिक महत्त्वाच्या अशा कलाकौशल्याच्या तरी शाळा घालाव्या. मात्र ऐकण्यांत असें आले आहे कीं पाडे लोक मुर्खच नसावेत असा सरकारचा विचार आहे व त्यांचे शिवाय कसे चालतें ह्याची प्रतिक्रिया उत्तर हिंदुस्थानांत एका जिल्ह्यांत हल्लीं पहात आहेत. असें असले तर ह्या काळीज्याची मसलत अगदींच रद्द होते.

नामानीं मुलकी खात्यांत वीर वरिच अम-जनाच अवश्य आहे असें मला वाटत नाही. जिडीं आद्य शिक्षणाचा प्रसार म्हणजे खर्च होतां होईल तो लोकांकडून घ्यायला पाहिजे. असा तर सरकारचा इरादा आहे. शोध शिक्षण लोकांनीं हातीं घेतल्यास त्यास तरी काय फायदा होणार? लोकांस जर स्वतंत्र धंद्याच्या शिक्षणा करितां शाळा स्थापनें आहे तर त्यांनीं अधिक महत्त्वाच्या अशा कलाकौशल्याच्या तरी शाळा घालाव्या. मात्र ऐकण्यांत असें आले आहे कीं पाडे लोक मुर्खच नसावेत असा सरकारचा विचार आहे व त्यांचे शिवाय कसे चालतें ह्याची प्रतिक्रिया उत्तर हिंदुस्थानांत एका जिल्ह्यांत हल्लीं पहात आहेत. असें असले तर ह्या काळीज्याची मसलत अगदींच रद्द होते.

नामानीं मुलकी खात्यांत वीर वरिच अम-जनाच अवश्य आहे असें मला वाटत नाही. जिडीं आद्य शिक्षणाचा प्रसार म्हणजे खर्च होतां होईल तो लोकांकडून घ्यायला पाहिजे. असा तर सरकारचा इरादा आहे. शोध शिक्षण लोकांनीं हातीं घेतल्यास त्यास तरी काय फायदा होणार? लोकांस जर स्वतंत्र धंद्याच्या शिक्षणा करितां शाळा स्थापनें आहे तर त्यांनीं अधिक महत्त्वाच्या अशा कलाकौशल्याच्या तरी शाळा घालाव्या. मात्र ऐकण्यांत असें आले आहे कीं पाडे लोक मुर्खच नसावेत असा सरकारचा विचार आहे व त्यांचे शिवाय कसे चालतें ह्याची प्रतिक्रिया उत्तर हिंदुस्थानांत एका जिल्ह्यांत हल्लीं पहात आहेत. असें असले तर ह्या काळीज्याची मसलत अगदींच रद्द होते.

नामानीं मुलकी खात्यांत वीर वरिच अम-जनाच अवश्य आहे असें मला वाटत नाही. जिडीं आद्य शिक्षणाचा प्रसार म्हणजे खर्च होतां होईल तो लोकांकडून घ्यायला पाहिजे. असा तर सरकारचा इरादा आहे. शोध शिक्षण लोकांनीं हातीं घेतल्यास त्यास तरी काय फायदा होणार? लोकांस जर स्वतंत्र धंद्याच्या शिक्षणा करितां शाळा स्थापनें आहे तर त्यांनीं अधिक महत्त्वाच्या अशा कलाकौशल्याच्या तरी शाळा घालाव्या. मात्र ऐकण्यांत असें आले आहे कीं पाडे लोक मुर्खच नसावेत असा सरकारचा विचार आहे व त्यांचे शिवाय कसे चालतें ह्याची प्रतिक्रिया उत्तर हिंदुस्थानांत एका जिल्ह्यांत हल्लीं पहात आहेत. असें असले तर ह्या काळीज्याची मसलत अगदींच रद्द होते.

वर्तमानसार.

मि. गोस्ट एम. पी. हे लवकरच हिंदुस्थानास येणार आहेत. गाथा उमारी-काय घडून येईल तें.

which he has extricated himself with credit and renown. The Bombay audience was treated with a simple, significant, and impressive speech which charmed and satisfied their curiosity as amply as did Mr. Justice West's erudition the other way. If Mr. Peile was not as deep as the other he was no doubt more attractive. The speech was free from party or bias of any kind, gave honor where honor was due and exhibited a breadth of view and a generosity of sentiment, which will not fail to evoke sympathy and command respect at the hands of the graduates, the under-graduates and the intelligent public of Bombay. The Native community indeed felt very highly flattered by the complimentary comparison hitherto of the pillars of the Fergusson College to a religious institution in a place which was highly renowned for their self-devotion, self-abnegation, and sincerity of purpose. The only rebuff we can make to the grateful Vice-Chancellor is to prove by strict adherence to principle and an unflinching regard to the interests of the students of the School and College, that the institution has deserved all and more than the new Vice-Chancellor was pleased to say of it. The Thakur-sahab of Bhawanuggar deserved all the good words that were said of him for the institution of a new College in Kathewad, for the endowment to the Amlabad College and last but not least to the humble College at Poona. It is one of the fruits of the education given at the Ragkumar College that our princes and chiefs are keenly allied to the advantages of liberal education which they encourage and support. The Vice-Chancellor advises the graduates to look beyond state service for the realization of the cherished idea. There is not the least doubt that Government service is too highly overstocked to admit of infusion of the increasing number of degree men within its system. So out of sheer necessity if not for a higher motive the graduate must direct his attention to other ways for means of sustenance and if that necessity is coached with a consciousness of its value independently of mercenary motives we have no doubt the beautiful ideal of a scholar will be attained at no distant date. We can not better conclude our reflections on the lucid Convocation speech than by coating the following words of advice to our University graduates, which we desire them to respect and follow from the bottom of their heart:-

"I would remind you that under your Government barriers are temporary, and are surmountable by the force of proved merit and worth. And no victory over difficulties is of much ethical value which is achieved without serious effort. The great field of local public business has been made your own to occupy and possess. And I hold that whatever limitations must in this day be imposed on access to higher office, the selection of men to conduct local affairs should be subject to no other conditions than the selection of men to serve the public in the liberal professions. The man who is best fitted by education and character to perform the services which the public requires, should be the man who is employed. But, besides all these, there is a boundless field of useful activity open to those who have acquired in this University the habit of research, and will apply it to investigations useful to Government and their country. Reflect, for instance, on the imminent problem connected with the growth of population under the Roman peace of this Empire. How shall these multiplying millions be sustained? By what resources of agricultural science may that and this higher cultivation be enabled to support a larger number? What products can be grown

for export which will bring wealth in return from other lands? What alternative industries can be set on foot for the employment of the surplus population? These are a few of the economic questions, to the solution of which natives of the country trained in scientific knowledge and to accurate habits of thought should be able to contribute. With all these interesting subjects and pursuits opening and expanding before us, and with freedom of speech and thought, one is disposed to envy the young scholar of India his free and various opportunities for usefulness and activity in civil and political life."

CORRESPONDENCE

To the Editor Berar Samachar. Sir,

I find of late a change for the better in the printing and other matter connected with your paper, for which I am glad to congratulate you. Moreover, I am glad to write that you allow correspondence to appear in your paper without any party feelings.

There appears some carelessness in the Railway mail service from Nagpur to Bhusawal as some of my letters and those of my friends were missent, to which I hope you will draw the attention of the Postal authorities.

According to Postal rules, now-a-days there has been but one delivery on sundays in the Post office at Akola. In the interest of the public of Akola it will be a very good thing if there will be two deliveries instead one on sundays and such other days on which the post office has holidays. Usually there are three deliveries one in the morning and two others in the afternoon.

The post office employees can conveniently make one delivery in the afternoon at 3 P. M. instead of two on the days stated above. There is no other service so useful to the public at large as the Postal service; and I therefore think that the Postal authorities will not grudge to do a little more for the town people, if you kindly represent the inconvenience of the public to them.

If however, the postal authorities cannot be moved to make arrangement like the above, it is at least their bounden duty to see their way to postpone the morning delivery to the afternoon one at 3 P. M. since our letters, parcels, &c., brought by the Bombay and Nagpur Mails in the noon and afternoon of sundays and other similar days remain undelivered by the post office for nearly 18 hours.

Akola 22 1 1885 { Pro Bono Publico

Acknowledgment.

We have the pleasure to acknowledge with thanks the receipt of the following reports:-

Report on the Administration of the Hyderabad assigned districts for the year 1883-84.

Report of the Municipalities in the Hyderabad assigned districts, for the year 1883-84.

Report on Arboriculture in the Hyderabad assigned districts for the year 1883-84.

पुस्तकांची वगैरे पांच.

ऋणसंहार ह्या नांवाचे नवीन पुस्तक आम्हां कडे आले आहे त्याचा अर्थ गभार पुर्वेक स्वीकार करितो.

वऱ्हाड

हवामान—आतांशा थंडी पडण्यास सु-

खात झाली आहे. रब्बीची पिके बरी आहेत त रंगराई वगैरे म्हणण्या सारखी नाही.

हैद्राबादचे निजाम सरकारास महाराजा साहेबांनी "नाईट ग्रॅंड कम्पांडर" ही किताब दिला. हा देण्याचा सभारंभ व्हाईसराय साहेबांच्या हातून न होता रोसिडेन्ट साहेबांच्या हातून होणार असे कळते.

ता. १९।१।८५ च्या रोसिडेन्टी आर्डरवरून वऱ्हाडातील तहासिलदार लोकांच्या नेमणुका खाली लिहिल्या प्रमाणे केल्या आहेत.

रा. रा. गणेश बापुजी यांस दर्यापुरास, मि. गोविंदराव यशवंत राव यांस दरडा. मि. मुबारकअली यांस बाळापुरास नेमिले आहे.

आकोले येथील प्रख्यात सावकार रा. रा. कृष्णराव रामचंद्रराव वुटी यांचे दुकानाचे दक्षिणभागी तारीख २४ रोजी रात्री चोरांनी दुकान फोडून ते आत शिरले. इतक्यांत दुकानातील मंडळी जागे होताच चोरांनी आपली हत्यारे टाकून पळून गेले. पोलिसांत बरी देऊन पोलिसचे नमादार साहेब चौकशी करित आहेत. मात्र वुटीचे नशीब फार उत्तम की, काही दगा झाला नाही; पोलिस अंमलदारांनी इकडे जरूर लक्ष दिले असतां शहरवशी लोकांस सुखावह होऊन बंदोबस्त चांगला राहिल.

यंदाच्या धाट्यायुक्त्युलेशनाच्या परिषदेत उ मरावती व आकोला येथील हायस्कूलातील श्री मुले पसार झाली. व ज्यांस मुंबई युनिव्हर्सिटीची बक्षिसे व स्कालरशिपा मिळाल्या त्यांची नावे खाली वाचकांकरिता देतो.

गोविंद विश्वनाथ देशपांडे यांस तिकलेर प्राईज. सयफोदीन यांस निवराजभाई परिभाई यांची संकृतची स्कालरशिपा

श्री. भीमराव हे रजे वरून परत येऊन इलिचपुरास काम कळ लागले.

मे. ग्यादरर साहेब एक्झिक्युटिव्ह इन्जिनिअर फाईट ग्रेड हे गेल्या आठवड्यांत येथील एक्झिक्युटिव्ह इन्जिनिअरच्या कामाचा चार्ज घेऊन काम पाहू लागले.

कालरोजी रात्री येथील नेटिव जनरल लायब्ररीचे इमारतीत मुंबई येथील आर्थि समाजाचे उपाध्यक्ष रा. रा. सेवकलाल कृष्णदास यांनी "देशानेति" ह्या विषयावर सुमारे आर्धा तास पावेतो हिंदी भाषेत सरस व्याख्यान दिले. व्याख्यान कारांनी येथील सुशिक्षित व पुढारी लोकांस ज्या एक दोन मुद्यांचे संबंधांनी सुचना केल्या त्या विचर कारण्यासारखा आहेत. सदरहू ग्रंथाचे भाषण संपल्यावर रा. रा. गणपरावजी खापंडे रामचंद्र अवाजी पन्हाळकर व व्यंकटरावजी देसाई यांचीही याच विषयाचे संबंधाने थोडक्यांत पण चटकदार भाषणे झाली. अखेरीस आमचे मित्र रा. रा. गणेश विष्णु Government of 1.

I have been connected has pursued in his matter. And I am quite sure that in a few months, when the Government view of carrying out the resolution passed in this Presidency have been completed and brought into execution, results at least satisfactory will attend their execution in Bombay. Our object, briefly stated, in the policy sued in this matter, has been to encourage self-help among the means of training for the management of affairs, and to secure that local industry and care which it is the duty of the Government to attain and Resolutions of the Council, Munir Javansing, Pagar, and others.

रिविनियु, मि. चरण अली, १२०० होमसेक्रेटरी, सरदार दिलर उदवल. एन्जिनेअर, अली पार खान बहादुर मोममन जंग (सयद हुसेन बगग्रमी).

पाब्लिकवर्क, मि. पांडुर, १४००. मिलिटरी व प्रायव्हेट, मेजर गाग, २००० दिवाणाचे प्रायव्हेट सेक्रेटरी, मीर दिवर अली, १९००.

असिस्टण सेक्रेटरी—रिविनियुलाते, सयद अमीर हुसेन, ६०० व भिरजा राहमतुला बेग, ९००

इंग्लिश, मि. बिलमोट, १०००. रेग्युलर फौज, श्रीनिवासराम, १२००

नाशिम सुभे—मि. दिलाउरीन, १७००. नवाब पार जंग, १७००. मीलवो मस्तक हुसेन, १७००. मीर अब्दुल साल खान, १९००.

तालुकदार. — मैलवी गहमद हुोन, ६९०.

सर्किटलास. सुपरिटेन्डेंट, नवाब कादीरजंग, ९९००.

पाब्लिकवर्क—कन्सल्टिंग इंजनेर, मि. विलकिन्सन, १७००.

सुपरिटेन्डिंग इंजनेर, राय मनुलाल, १२००. अति. सुप. इंजनेर, बाबू गधुसुदन, १०००. इन्स्पेक्टींग इंजनेर, मि. शीनन, १०००;

मि. मालेट, ७९०; मि. जोन्स ७९० व मि. हडसन ७९०.

वर्तमानसार.

खरा शूर व इंद्रिप निग्रह—काश्मिरा नोचा सुभेदार मुलना अमद हा शिवछत्रा पातीने यानवर स्वारी केली तेव्हा त्या स्वाहीत भारला गेला. तेव्हा मलिकसाहेब म्हणून एक लक्षगी मनुष्य दरवारी येऊन महाराजासमोर यान सुभेदाराच्या बापकांचे सौंदर्याची फारच तारीफ केली. तो लोकांला "राजा स्वर्गाचे पन्थाचे वर्धन ग्रामांतरी केले आहे; परंतु साक्षात परीच पहाणे शक्य तर होच खी होय. महाराजांना सात सांगितले की, अशा खीत एकवार पहावे असे आम्हास वाटते. तु घेऊनये. मलीकाने ह्या साक्षीत महाराजाचे भेटोस आणल्यावर महाराज तिचे स्वरूप पाहून थकाले आणि म्हणाले मी इचे पोटां उतन्न शाले असतो तर मीही असाच शालो अ-

बकाल, हे सध्या रडिक्वांप
च्या घराण्यानेच हाड
र आहेत
छापणा
हे. व. चा बाळा मो
क्ष्या गेल्या १० व्या
वड्यांमध्ये टिनव-
कोईमटूरमध्ये ७,
१४, द. ग अर्काटम-
त्रिचनापल्ली येथे ९२७
मरण पावली. कोण कड-

व्हासराय आणि लेडी डफरिन तसेच
ही ज्युक आणि दि डचेस आफ वयानट
पाची स्वारी गेल्या पंधरावे तारखेस बाली-
गन स्टपिल चेतच्या समारंभास गेली हो-
ती. स्वारी तेथे गेली ते वेळेस व ती तेथून
निघाली ते वेळेस मंडळीने त्यांचा उत्तम स-
न्मान केला. उद्यां स्वारी चंद्रनगरास जा-
णार आहे. गेल्या गव्हर्नमेंट शुक्रवारी टीन
हलामध्ये बाल झाला, ते वेळेस पुष्कळ मं-
बळी जमली होती.

कामक्रमाकारितां गिरीरोहणाची लोकां-
स परवानगी आहे, अशा लोकांची एक पा-
द हिंदुस्थान सरकारने मद्रास सरकाराजव-
ळ मागितली आहे.

सरकार स्वारीबरोबर गिरीरोहण कर-
ण्याची जी सध्या न्याय अफिसरास परवा-
नगी आहे, ती या वर्षी पुष्कळांस मिळणार
नाहीं. आणि सरकारची गिरीरोहणाची जी
मुदत आहे ती देखील कमी केली जाईल,
असे खात्रीलपणे कळते.

मद्रासच्या रोहवाशांनी पार्लमेंटकडे जो
एक अर्ज केला होता, त्याचा बराच उपयो-
ग होऊन, उटकमंडून आर्मी हेडक्वार्टरची
लवकरच उठावणी होईल असा रंग दिसतो
इतिहास- असे झणतात की, आस्ट्रिया
फ्रान्स, जर्मनी, आणि रशिया मिळून इजि-
प्शियन फिनान्स संबंधाने त्रिनटास उत्तर दे-
णार आहे. ई. प्र.

अपमृत्यु-विषया येथे ता. ८ दिसेंबर
रोजी एक भयंकर गोष्ट घडली. एक श्रीमं-
त व्यापारी आपल्या मुलासमार्गमे घारीची
शिकार करण्यास गेला होता. बापाने प्रथम
गोळी मारली, पण त्याचा नेम चुकला.
आणि आमागून मुलगा बंदुक रोवित आहे,
तो एकदम बार उडला आणि बापाच्या फु-
पुसातून गोळी गेली व तो मरण पावला.
ते पाहून मुलाने आपल्या छातिकाडे बंदुक
फिरविली आणि गोळी सोडली. नार्दन रे-
लवेच्या एका सांधेवाल्याने ते अज्ञान ऐकले
व तो तेथे जाऊन पाहतो तो हा भयंकर
प्रकार त्याच्या दृष्टीस पडला. मुलगा थोडा
अवकाश जिवंत होता. त्याने सांधेवाल्यास
सर्व हकीकत सांगितली आणि प्राण सो-
डिला.

मि. इलवर्ट यांनी नगरळ रेजिस्टर आ-
फतामध्ये जनन, मरण, विवाह, व दुसऱ्या
अशाच काहीं गोष्टींची नोंद ठेवण्याची सो-
य असावी. अशा विषयी एक बिल काढले
आहे.

टेनन्सी बिल-नामदार लार्ड डफरिन
साहेबांनी या बिलाविषयी बरीच माहिती
करून घेतली आहे

सर रिचर्ड टानर
रिपन यांनी सत्य are by the enthusiasm of the

करण्याचा त्यांचा विचार आहे असं इंग्लिश
सन पत्रकर्ते लिहितात. आमची अशी सु-
चना आहे की लाड साहेबांनी या कांभ
पूर्वानुसराणासच फार मान न देतां या बिल
चा उदार मनाने सर्व रयतेस हितावह असा
विचार करावा.

अफगाण बाउंडरी कमिशन करितां र
शिषाने नेमलेले गृहस्य जनरल झेलनाय हे-
कौकसमध्ये आपल्या घरी गेले आहेत
त्यांची व ब्रिटिश कमिशनरांची भेट जाने-
वारच्या अखेरीस होणे कठीण दिसते व
ती फेब्रुवारीच्या अखेरीस अथवा कर्घातरी
होईल असेही खास सांगवत नाही.

मद्रासत पातालपी खणविण्याविषयी स-
रकाराने निश्चय घेला आहे, व त्या कामाव-
र मि. लुई कॉर्नेट यांची योजना केले आ-
हे- कॉर्नेट साहेबांनी पोंदेचरीस या जाती-
च्या विहिरी खणून दिल्या आहेत. सु०५०
म्याट्रिब्युलेशनची परीक्षा बंद करून
त्या ठिकाणी भिडल क्लास परीक्षा म्हणून
एक नवीन परीक्षा सुरू करावी व यांत का-
लेजातून लागणारे विषय न ठेवतां व्यवहा-
रातील कामे करितां येतील असे विषय ठे-
वावे व प्रत्येक कलेजात प्रवेश परीक्षा निर-
निराळ्या ध्याव्या म्हणून कांहीं दिवसांपूर्वी
एक सूचना निघाली होती व आवर बरीच
चर्चा होऊन यानिहाय टिनेने एत कमेटी ने-
मली होती, तिच्या निकाल लागला. काले-
जातून ज.ऊ.न वरिष्ठ प्रतीचे शिक्षण मिळ-
ण्यास हल्ली प्रमाणे प्रवेश परीक्षा असावी.
युनिव्हर्सिटीने दुसरी एक परीक्षा काढावी
व यांत सरकारी कामात लागणाऱ्या माहि-
तीची व इतर व्यवहारातील विषयांची परी-
क्षा घ्यावी, अशी कमेटीची सूचना आहे.
म्याट्रिब्युलेशन परीक्षेत योग्य फेरफार कर-
णे असतील ते करावे. परंतु ती कायम ठे-
वावी असे कमेटीचे मत आहे.

पार्लमेंट समेत होणाऱ्या हकीकतीचा
रिपोर्ट आणण्याकरितां लंडन टाइम्सने अ-
ठरा लोक ठेविले आहेत. आपैकी वारा अ-
सामी ब्यारिस्टर आहेत. स्ट्यांडर्डपत्रकार्या-
चे पदरी लोक कमी आहेत, तरी तीन
ब्यारिस्टर आहेत. डेलिन्यूज छापखान्यांत
देान ब्यारिस्टर लार्डर लिहिण्यास आहेत,
व एक रिपोर्टर आहेत. मॉनिंग पोस्टवा-
ल्याच्या पदरी तीन ब्यारिस्टर आहेत.
सेंट्रलन्यूज कार्याजवळ एक आहे व डेलिटे-
लियाककार्याच्या जवळ एक कायदे शिक-
णारा विद्यार्थी आहे. आमच्या देशांत ए-
खाद्या श्रीमान व विद्वान गृहस्थाला वर्तमा-
न पत्राशी संबंध ठेवणे म्हणजे उलटा हल
केपणा वाटतो. इंग्लंडातील मासिक
पुस्तकांतून व वर्तमानपत्रांतून गव्याडस्टन
सारख्या मुख्य प्रधानासही लेख लिहिणे
म्हणजे कांहीं कमीपणा वाटत नाही, परंतु
आमच्याकडे नुसते नामधारी रावसाहेब
असले तरी सुद्धा यास वर्तमान पत्र म्हणजे
तुच्छ वाटू लागते. ही स्थिति विद्याप्रसार
जो जो होईल तो तो नाहीशी होणार
आहे. ज्ञा० प्र०

आजपर्यंत शिवाई पैसे सरकारांत
ची वाढवाट नव्हती ती आतां सुरू
व बिल्ली पैसे सर्वत्र खालू कराने
कोटेही भडचण पडणार

नाहीं असा विचार सरकारचे मना-
त असता असे अनमान होते.

संहाराख-अमेरिकेत एक रसायनशास्त्र-
वस्त-या प्रोफेसराने युद्धाच्या कार्या उपयोगी
पडावा म्हणून एक गेळा केला आहे. या-
त असे प्राणघातक वायू भरून टाकिले अ-
सतात की, तो एकदां शस्त्र सैन्यांत जाऊन
आदळला म्हणजे आसपास १०० फूट ती
घाण रीपुला दुःसह होऊन लोक पटापट
मरावयाचेच दुसरी तोड नाही. कल्पनेत अ-
मेरिकन लोकांनी शकस्त केली. के०

मद्रास येथे एक गाढव चालत असतां-
ना त्याचे नाकांत एक लहानसा नाग शिर-
ला. असे झाल्यावर गाढव बेफाम होऊन
नाकातील नाग बाहेर काढण्याकरितां पुष्क-
ळ खटपट करून लागला, परंतु त्याच्याने तो
निघेना. ही गंमत पाहण्या करितां बरेच
लोक जमले होते; परंतु आपैकी कोणी ही
त्या विचारांचे हालहाल होऊन तळमळत अ-
सलेल्या जनावरास मदत केली नाही. शेव-
टीं एका तोफवाऱ्यावरील सोनराने शिष्या
करून त्याजनावराचे नाकांतल सरप आप-
ल्या हाताने ओढून काढून ठार मारला. ही
गोष्ट खरी असल्यास सोनरास भूषणास्पद आ-
हे यांत संशय नाही. नामाने गाढवास दंश
केलाच; परिणाम काय झाला हे समजणे नाही.

प्रचंड आळशी-एक अमेरिकन पत्राव-
रून असे समजतेकी. एक शेतकऱ्याने
आपल्या मजुरा पैकी वारा १२ मनुष्ये
चिनीने शोपा घेत आहेत असे पाहून तो
म्हणाला " तुम्हां पैकी जो आधीक अळ-
शी असेल त्यांस मी बक्षीस देईन" नंतर
अकरा असामी पटकर उठून " मी सर्वांत
अळशी आहे" असे बोलू लागले बारावा
मनुष्य जो निजला होता त्याने इकडे दु-
र्लक्ष केले तो हल्ला सुद्धा नाही आणि जे-
व्हा शेतकरी त्यास बक्षीस देऊ लागले तेव्हां
त्याने उतर केले " बक्षीस माझ्या त्रिशांत
घालालतर बरे होईल."

जेवणावर येका मनुष्याने विनोदाने म्ह-
टले की, नियमीत दारू प्याव्या पासून
फायदा होतो. दुसऱ्याने उत्तर केले अगदीं
खरें. आन परंतु जो कऱ्हाळ नाडाला
आहे, तो अनीयमीत दारू पान्याचाच आहे.

आकोले मु. कमिटीक- डून आलेला मजकूर.

(मागील अंकावरून पुढे चालू.)

कमिटीचे इतर जरूरियात खर्च भागवून
जो कांहीं थोडो थोडो रकम या कामाकडेस ला-
वण्याजोगी असते तितकी अलीकडेस लाग-
त जात असून नदीच्या पश्चिमेकडील वस्ती
तील कांहीं भागास गटरे बांधिली गेली,
आहेत? ज्या ज्या भागास गटरे बांधिली
गेली, तेथील पाणी साफ गांवाबाहेर निघून
जात असून या संबंधाने घरबाऱ्यास बिलकू-
ल त्रास राहिला नाही. व ज्या ज्या भागास
आणखी अशाच गटरे बांधितां येण्याची सो-
य आहे, त्या त्या भागास गटरे बांधण्याने
काम असेच वर्षावर्षास चालविण्याचा कामि-
टीचा हेतु आहे. परंतु मुख्य अडचण ही
आहे की गांवचे पाणी दोन्ही भागांने नदी-
कडेस येणार, व नदीच्या पाण्यावर गांवच्या
लोकांचा निर्वाह असण्यामुळे नदीत गटारे

नेऊन सोडण्याची सोय नाही. गांवचे कुज-
के व नासके पाणी धाकत्या धरणाच्या खा-
ली नेऊन सोडणे जरूर आहे. व ते काम
फार मोठ्या खर्चाचे आहे. दर वर्षी थोडी
बहु रकम या कामी खर्च होऊन तयार हो-
णारे गटरास पुढे मार्ग असला पाहिजे व
गांवांतील वाईट पाणी गांवाबाहेर नेऊन सो-
डणे लोकांच्या अरोगपतेस व शहरच्या सफा-
ईस अगदीं अवश्य म्हणून गेल्या वर्षापासून
कमिटीने बरेच पैसे खर्च करून शहरच्या
एका भागाची मोजणी करविली, व पाणी
बाहेर काढण्यास मार्ग कोणता ते ठरविले.
शहरची सखल उंची पाहून गटरे कोणत्या
वेताची, कोणत्या ठिकाणी, किती खालीवर
असावी, हे ठरविले आणि अशा गटरास
किती खर्च लागेल हे ही पाहिले. शहरच्या
दुसऱ्या भागाविषयी व प्रमाणे माहिती मि-
ळविण्याचे काम चालू आहे व शहरच्या
दोन्ही भागांस गटरे व धून सर्व पाणी हेतु
प्रमाणे धाकत्या धरणाच्या पलीकडेस नेऊ
न सोडण्यास कमीत कमी ७९,००० खर्च
लाभेल असा अनमास आहे.

शहरची वस्ती १६००० पेक्षा अधिक
असून उण्यावर जो कमिटीचा कर आहे
त्याचे उत्पन्न सारे ३००० पासून ४०००
पर्यंत मात्र होण्याचा संभव आहे. यावरून
शहरच्या विस्तीर्णतेच्या व मनुष्य सख्येच्या
व उत्पन्नाच्या मानाने पाहतां लोक वस्ती फार
र गरीब व गटराच्या कामास लागणारा ख-
र्च साधारण ऐपतीच्या माना पेक्षा फार अ-
धिक आहे असे दिसून येईल, व हेही दिसू-
न येईल की सर्व शहरास पक्के गटरे बांध-
ण्याचे काम कमिटीस आपल्या मामुली उ-
त्पन्नांतून मामुली खर्च भागवून करण्याचे सा-
मर्थ नाही. तेव्हा ही रकम कोणत्या तऱ्हेने
उत्पन्न करावी! लोकांवर कर नसवून त्यांच्या
उत्पन्नांतून हे काम करावे म्हटले तर शक्य
नाहीं, व बहुतेकांस इष्ट नाही. आतां राहिल्या
मार्गी फक्त कर्ज काढण्याचा. कर्ज सरकारां-
तून कदाचित् मिळेल; परंतु जर सरकार व्या-
ज मागतील तर ते देवून मुदल फेडण्याची
सोय नाही. वि. व्याजां कर्ज काढून सालबंदी-
ने फेड करून घेण्याची सरकार मान्यता देतील
तर मात्र हे काम होईल. परंतु कमिटीस द-
रवर्षास २००० पासून ३००० पेक्षा अ-
धिक रकम कर्जाचे फेडस देता येईल असे
दिसत नाही. व या धोरणाने हे कर्ज १९-
३० वर्ष पर्यंत राहणार. इतक्या सीलतीच्या
शर्ती सरकार कबूल करतील की नाही या-
चा आज कांहींच आनमास करिता येत
नाही

यास्तव सर्व लोकांनी या बाबतीत विचार
करावा, आणि हे मोठ्या जरूरीचे व शाह-
रच्या आरोग्यपतेस अवश्य असलेले काम
कोणत्या उपायाने. शेवटास न्यवे याविषयी
आपल्या इष्ट मित्रात वाटाघाट करून जे
कांहीं उपाय सुचतील ते कळविण्यास व के-
कमत काय आहे ते कळून येईल. या बा-
बतीत लवकरच एक जादिर सभा भरविण्या-
चा हेतु आहे."

हे पत्र आकोला येथे कै. वा. खं डेराब
बाळाजी यांचे 'वन्हाडसमाचार' छाप-
खान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनी
छापून प्रसिद्ध केले.

**पक्षकार लोकांस फार
उपयोगी माहिती.**

रा० रा० रामचंद्र दानी नगरकर
बी. ए., एल एल., बी., मुंबई हायकोर्टाचे
वकील, हे सध्या वऱ्हाडांत आले आहेत. हे मी
च्या घराण्यांतील असून हुषार, व अनुभवशी-
र आहेत. यांचे हापीस "वऱ्हाडसमाचार"
छापखान्याशेजारी काळे मास्ती जवळ आ-
हे. वऱ्हाडांतील लोकांनी इकडे अवश्य ल-
क्ष्णवै अशी आमची त्यांस सूचना आहे.

ता. ९ दिनेबर सन १८८४. } पत्रकर्ते.

जाहिरात.

तारीख १ जानेवारी १८८५, पासून पु
ढें आम्ही वऱ्हाडांत नसून कालेजांत शिकण या
करितां गेलो सवत्र नीं कामें 'एडिटर
वऱ्हाडसमाचार यांचे नावें आज पविती
चालत आलीं तीं कामें या पुढें वऱ्हाडस-
माचारचे म्यानेजर रा. रा. बाळाजी वासुदेव
सोमण, यांचे नावें चालवीत अशी आम्ही
व्यवस्था केली आहे. सवत्र यापुढें
आमचे ऐवजीं हररक कागदावर सही कर-
ण्यास, पत्राचें जात्र जबाब देण्यास व इ-
तर सर्व प्रकारें पैसा देण्यास व घेण्यास दु-
सरी नोटीस देई पर्यंत सदरु म्यानेजर
रा. रा. बाळाजी वासुदेव सोमण यांस आ-
म्ही अधिकार दिल्या आहे.

(सही) नारायण खेडराव फडके

ऋणसंहार.

या नांवाचे एक उपयुक्त पुस्तक साचे
कर्ते रा. रा. सीताराम शिवराम दातार, व-
कील, व रा. रा. गोविंद बाळकृष्ण भेंदर-
गी, हेड क्लर्क म्यु. पा. पुणे, यांजपासून
आम्हीं घेऊन नुक्तेच प्रसिद्ध केलें आहे. हे
पुस्तक, लोकोपयोगी व संग्रहणीय अशा पु-
स्तकांतील एक आहे असें विद्वान् लोकांने
मत आहे. या पुस्तकाद्वल निरनिराळ्या
लोकांकडून जे अभिप्राय मिळाले आहेत ते
त्यास जोडले असून याची घोडशपत्री सां-
च्याची पाऊणशांवर पृष्ठे आहेत, व ऋणसं-
बंधानें घडणाऱ्या गोष्टीचे दखावे वाचकांपुढें
देवण्याकरितां मधून मधून सुंदर चित्रें घा-
तलीं आहेत. एकंदरीत पुस्तक वाचनीय व
संग्रहाई झालें आहे. याची किंमत चार
आणे असून बगी व टपाल वगैरे खर्चाद्वल
एक आणा नास्त द्यावा लागेल. पुस्तकें
ज्ञानचक्षूचे आफीसांत मिळतील.

भाऊ गोविंद सापकर,
ज्ञानचक्षूचे मालक.

तयार आहे

हिंदुधर्मशास्त्र-भाग १ व२.

(दुसरी आवृत्ति)

शामदार रा. सा. वि. ना. मंडलीक सी. एस.
आय. ० यांचे.

किंमत ८ रूपये व हशलि आठभाणे.
पत्रें (किमतीसुद्धां) ग्रंथकार यांजें मुंबईस
पाठवावी.

सदरील पुस्तके आमचे छापखान्यांत

विक्रीसाठी ठेविली आहेत.

**LORD RIPON'S REPLY
TO THE ADDRESSES IN
THE TOWN HALL.**

(continued from our 2nd issue)

And gentlemen, I am glad to speak upon this subject here, because I have the pleasant duty of acknowledging the cordial assistance which I have received from my Rt. Hon. friend your Governor—(cheers)—in this important matter. I venture to say that at the present moment the land revenue system in Bombay is a head of that in any other part of India—(cheers)—although measures are being taken elsewhere, notably in Madras, with the same object in view. You have spoken, gentlemen, on the subject of agricultural banks. Upon that I can say nothing—for it is a subject still under discussion between the Secretary of State and the Government of India,—beyond the giving expression to my own very earnest desire that a fair and honest experiment in the matter, a real and bona fide trial may be given to banks of that description. (Cheers.) Gentleman, you have most of you in your addresses alluded, as was natural, to the part which I took in the Vernacular Press Act, and it has formed the prominent topic in the address from the Vernacular Press in this Presidency. I have spoken upon this subject very recently and as those nimble-fingered gentlemen who are good enough to take down my words, send those words throughout the length and breadth of the country in a manner which may be—if my words are worth listening to—advantageous to the public, but sometimes embarrassing to the speaker when he has a great many speeches to make on the same topic—(laughter and cheers)—I will not detain you upon that subject, further than to say that I esteem it an honor to have had a hand in repealing that Act. (Renewed cheering.) I do not think that any man who watches with moderate care the signs of the times in India can fail to notice the increasing power of public opinion. (Cheers.) Now, that increasing power throws a growing responsibility upon you, gentleman, who are connected with the press. You have great deal to do with the formation of public opinion, and for the soundness of that opinion you may be very responsible. If you are thankful to me as you tell me that you are, and as I believe, for the part that I have taken in striking off the fetters with which you were bound a few years ago, then the best reward that you can give me is to exercise your important and responsible function justly and wisely. (Loud cheers.) Nearly connected with the question of the freedom of the press is the general question of education. Education, gentlemen, is a thorny subject—(laughter)—in every country in these days, and in India it is accompanied by difficulties of its own. It is therefore a source of the highest gratification to me to believe from the expressions of public opinion which have come under my notice that the Resolution the Government of India recently issued upon the subject has been received with general approval. Our policy in regard to it has been to give an impetus to primary education, which we desire to see spread more and

more as funds and opportunities will permit—out the length and breadth of the land, to appeal to private munificence to come in and aid the Government in this great work, and at the same time to be ever careful to uphold and to advance higher education throughout the country.

(Cheers.) I believe that in consequence of the labours of the Education Commission it has been in our power to lay down sound principles upon which primary education may be advanced in the future, and I am glad to say that in many parts of the country—in Poona, in Bombay, in Agra, in the Central Provinces, and elsewhere—the appeal which we have made to private aid and private assistance in this matter of education is receiving a cordial and I trust a fruitful response. (Cheers.) Gentlemen, it is a great pleasure to me to learn from the address which was read by my friend, Sir J. M. J. Jejeebhoy, that it is the desire of the people of this great city to connect my name with a technical school. I shall indeed be proud to accept that offer—(cheers)—for I am deeply convinced of the great importance of technical education everywhere and especially in India. (More cheering.) There is no country in the world, perhaps, in which it is more important that manufactures should spring up, and that industries and arts should flourish, so that the pressure of population on the land may be relieved and new sources of employment may be opened to the masses of the people. Therefore I trust, and I have every reason to believe, that this question of technical education will receive adequate attention from my noble successor, Lord Dufferin. (Cheers.) Gentlemen, there is one branch of education in respect of which I have been able to do much less than I should have liked, in which I feel a very deep interest, and that is female education. (Cheers.) The subject, we all know, is a difficult one. Many social considerations are mixed up with it, but it is very agreeable to me to perceive that it is attracting a large amount of attention among intelligent men in this country, and do observe the efforts which are being made at Poona and elsewhere for the establishment of efficient female schools. The difficulties of the question make it necessary that the Government of India should proceed with caution in regard to it. It is for you, gentlemen to come forward, for you to show the way to the Government, for you to prove what may be done for general acceptance, and then you will find every Indian Government ready enough to help you. (Cheers.) May I be permitted to say that everything which concerns the position of woman in India is of vital importance. (Renewed cheers.) The Government at the present moment can do little, you can do much; let me ask you earnestly to lay to heart that first of social problems [More cheering.] Gentlemen, I shall have an opportunity to-morrow of saying something as to my views upon the important subject of local self-government and I will therefore content myself now with expressing the satisfaction which I feel at the substantial progress which has been made already in this matter. (Cheers.) The elections for municipalities which have recently taken place in the Upper Provinces, and in Bombay have been of a very satisfactory character, and give promise of a gratifying result for the policy the Government with which

I have been connected has pursued in this matter. And I am quite sure that in a few months, when the measures recently passed in this Presidency shall have been completed and brought into full execution, results at least equally satisfactory will attend their application in Bombay. Our object, gentlemen, briefly stated, in the policy we have pursued in this matter, has been to encourage self-help among the people, to afford them means of training themselves for the management of their own local affairs, and to secure in that administration that local interest, supervision and care which it was the object of Lord Mayo to attain in the famous decentralization Resolution which will form one of the noblest memorials of his distinguished Viceroyalty. (Cheers.) And, gentlemen, when the work is completed here, when your local boards are established in the various districts of this great Presidency, let me beg you as my last request connected with this subject, in which I have felt so deep and keen an interest, to turn your attention to the question—small it may be in some senses of the word, but of the greatest magnitude for the benefit of the mass of the people—to the question of village sanitation [Cheers.] I leave that as my legacy to the work of Local Boards in Bombay. Loud cheering. Gentlemen, I cannot thank all the separate deputations, so numerous are they, which have appeared before me to-day—I cannot thank them separately, time would not permit it not could my powers avail of it; but I must express the great pleasure with which I have learnt that some of these deputations have been really composed of actual cultivators of the soil. Cheers. I told you in 1880 the first object of my administration would be to promote the welfare of the masses of the people, and therefore it is pleasant indeed to see that those for whom I have laboured are here to tell me that my work has not been in vain. Loud cheers. But I must say a word or two to you, gentlemen of Madras, for you have come far indeed to do me the honour of presenting me with your address to-day, I heartily thank you. I shall not forget the reception you gave me last winter, and I receive this further proof of your regard and attachment with the utmost gratification. Gentlemen from Salem; I rejoice to meet you under happier circumstances than those which existed when we met before. Cheers. But you must allow me to remind you that you do not owe your foremost thanks to me for the release of those in whom you were so much interested. I cordially approved and heartily rejoiced over the measures which the Madras Government took in that matter, and I was in communication with them about it; but it was the free act of the Madras Government, and to my Right Hon'ble friend, Mr. Grant Duff, your first thanks are due. Cheers. And now gentlemen, I am not going to speak to the majority of this great assembly. I want to say a few words to a limited deputation; they are words that I am glad to say, for this is the first occasion upon which I have had the opportunity to vindicate one portion of my conduct which has been greatly assailed. I can assure you, the deputation from the Eurasian and Anglo-Indian Society of Madras, that I am deeply grateful for your presence here to-day—Cheers because it shows that you at least have rightly understood the real feelings of the Government of India, and that,

pite of the efforts that have been made to injure that Government in the mind of the Anglo-Indian and Eurasian population, you have seen and have rightly understood the real feelings by which we have been animated. (Loud and continued cheering.) It might perhaps have been recollected that one of the early measures of my Government was the issue of a Resolution for the promotion of education among Anglo-Indians and Eurasians. That Resolution was not received with perfect favour by a large portion of the native community. They criticised it somewhat sharply, but I persisted in it because I believed that by it we were doing an act of justice to one portion of the community. Enlightened by the inquiries of that able man Archdeacon Baly, whose services unluckily have been lost to India we put forth measures which I hope will bear increasing fruit to the benefit of the community to which I am alluding. Then, Gentlemen, there was other Resolution which was regarded, I will not say, so far as that goes, unjustly as it was calculated to interfere with the prospects of that community. I speak of what is known as the Roorkee Resolution. Well, the time has come when I may tell the whole truth of that story, and I will tell it now, because it will be told next Saturday in the *Government Gazette*.

For long years under successive Government and for different parties the Secretary of State for India had been impressing upon the Government of India the untoward fact that there did not appear to be a single pure native of India among those who obtained guaranteed appointments from the College at Roorkee. The Secretaries of State, one after another said—and I quite agree with them—that that was a highly unsatisfactory condition of affairs and they pressed upon us that measures should be taken to remedy it by confining those guaranteed appointments not to statutory natives of India but to men of pure Asiatic blood alone. We were disinclined to take that step, because we were very reluctant to draw any distinction between those who under the law are called natives of India, but we felt that a system which so worked as to prevent the great mass of people from obtaining any benefit from it was a system which could not be defended. And at last we came to the conclusion that we would follow the bidding of the Secretary of State and in accordance with that we put out the Roorkee Resolution yet at the same time we took our measures which we believed would be calculated to render it more easy for natives of India in the ordinary sense of the word to come in and have the advantages of education in that College. When that Resolution was published, we received many representations

those whom I excluded from guaranteed appointments. We sent forward these representations and we felt bound to tell the Secretary of State we thought there was much justice in them. But what, we added, was the real difficulty is in this: from a variety of circumstances the number of guaranteed appointments being competed for annually has greatly decreased and it is not possible to open these appointments freely to the whole classes of statutory natives of India without risking to exclude one portion of them or the other. Therefore we said, the true remedy for that is to increase the number of appointments, and then you can restore free competition among these whom the law calls natives of India. (Cheer). Well, it took some time to press our views upon the authorities in London, but we have at length succeeded in doing so; and next Saturday's *Gazette* while it will increase the total number of guaranteed appointments to be given away, will once more freely open them to all statutory natives of India. [Prolonged cheering.] I may be permitted to say one word with respect to the address from a very limited body, the address which was presented to me by the native Christians to day. I heartily thank them for it and for their recognition of the impartial character of my administration. This brief sketch, gentlemen, of the work which we have been doing during the last four-and-a-half years does not cover the whole ground, but it is, I think, sufficient to show that during that not very prolonged space of time good and substantial work has been accomplished by the Government with which I have been connected. (Cheers) But, gentlemen, you would be much mistaken if you were to attribute to me alone the work which has been done. Throughout the whole time of my Viceroyalty I have received valuable support from my colleagues of the Executive Council. I have always acted in closest intimacy and most friendly co-operation with them, and on this, as upon other occasions, tender them my warmest thanks. It is not to them alone that my hearty thanks are due; and now as I stand upon the western shores of India, and shall quit this land for ever in a few hours, the time has come when I must express my grateful acknowledgments to those members of both branches of the services, and of all ranks, from whom I have received valuable assistance in so many ways. (Cheers.) And first and foremost here I must tender those thanks to you Sir James Ferguson (turning to the Governor amid loud cheers) for the cordial assistance and support which you have given me. Even in the midst of all the gratifying circumstances of a day like this, few words have been more pleasant than those in which you were pleased to recognise the friendly character of our relations. (Renew-

ed cheers) For that support in which your able colleagues have shared I shall feel ever grateful. I shall also recollect with gratitude the aid which many men throughout the country who have at heart the interests of the natives of this land as truly as I have myself have afforded to me from day to day. My work in India—not my work for India—I trust is done. Theirs will long continue, and to them, under the control and guidance of that eminent, enlightened, and just statesman to whom it has been my great pleasure to hand over the administration, it is for you to turn. Having spoken of those with whom I have acted, I must say a word or two about those who have preceded me in the great office which I have had the honor to fill. The citizens of this great city in their address, for which I am so deeply grateful, used in the midst of their warm and friendly language some expressions which might seem to imply that they thought that I, and I alone, had brought into practical application principles which had hitherto been only observed in theory and formed part of solemn declarations. But, gentlemen, the principles upon which I have acted, and which were laid down more than fifty years ago by authority of Parliament, have guided the policy and directed the action of the most eminent of my predecessors. The work of each Viceroyalty necessarily differs with the varying circumstances of the time. The tasks to which I have addressed myself have been those which have come naturally before me in the course of public business, and I have dealt with them in the same spirit as that which inspired the acts of Charles Metcalfe and William Bentinck, of Lord Canning and Lord Mayo—(cheers of John Lawrence and Lord Northbrook, and which so justly won for them so large a share of the respect and the gratitude of the people of this country. (Loud cheers.) Those great principles upon which the Charter Act of 1833 was framed, and in which I have a hereditary interest as the son of one of the authors and advocates of that Act—(cheers)—England can never abandon consistently with her own honor and with a due regard for her noble reputation. They will ever guide the steps of Indian Viceroys, and you may rest securely beneath the shade of their protection. Gentlemen, in past history men have at different periods set before themselves different ideals of good Government. The greatest of Roman poets told his countrymen in words of glowing eloquence that it was their duty to create the habits of peace, to succour their subjects and to overthrow the proud. But according to my judgement, although that end was a noble and a high one, the aim of England ought to be nobler and

higher still. It is true that she is bound in India to maintain unbroken peace to succour the oppressed, and to restrain the proud, but she ought not to be satisfied although undisturbed tranquility reigns from Peshawar to Ceylon, and though here equal justice be enthroned throughout the land. If she is to fulfil the mighty task which God has laid upon her and to interpret rightly the wonderful story of her Indian empire, she must bend her untiring energies and her iron will to raise in the scale of nations the people entrusted to her care. (enthusiastic cheering—and to impart to them gradually more and more the richest gifts which she herself enjoys, and to rule them not for her own aggrandisement, not yet for the mere profit of her own people but with a constant and unwearied endeavouring to promote their highest good. She is bound to labour, she must labour, for their material advantage, but not for that alone: she must devote herself yet more to their intellectual development, to their political training [cheers] and to their moral elevation. It is this, gentlemen, that I have understood the mission of England in India [loud cheers], and it is in this spirit that I have endeavoured to discharge the arduous task which four years ago was entrusted to my care. (Renewed cheering). I am of course only too well aware how little I have succeeded in reaching so high an ideal as this but, nevertheless, I am not inclined to acquiesce in the criticism of those who say that during the term of my Viceroyalty no substantial work has been done. From that criticism I appeal to your verdict (cheers), and with that verdict I shall rest content. (Loud cheers.) Now, gentlemen, I have but one more duty to perform, and that is to tell you that I shall bear with me across the ocean those repeated expressions of deep and heartfelt loyalty to, wards our gracious sovereign (loud cheers) which will be found in every address that I have received. I will lay them at the feet of the Queen Empress as the tribute of her India children, and she will receive them with all the warm affection of her royal heart. I have no more to say to you, gentlemen, expect one more to thank you from the bottom of my heart and to assure you that so long as it shall please God to continue to me health and strength to take a part in public affairs, I shall always esteem it one of my foremost duties, and my greatest pleasure to labour to do to the utmost of my power anything which may tend to promote the welfare of the people of this land [cheers], from whom I have received so many proofs of attachment, for whom I shall ever cherish a grateful and affectionate remembrance.